

розладів, порушень мовленнєвого дихання, порушень голосу, ритміко-мелодико-інтонаційної організації мовлення); 2) синдром порушень функцій програмування та інтерпритації мовленнєвих актів; 3) синдром порушень функцій регуляції та контролю мовленнєвої діяльності.

Віділено лінгвопатологічні симптоми, які є узагальнюючими і входять в усі зазначені вище синдроми: а) порушення загально-нормативного темпу мовленнєвого онтогенезу; б) ускладнений з різних причин процес породження мовлення; в) порушення сприймання та розуміння мовлення у зв'язку зі зниженням фізіологічного та тонального слуху; г) загальна інактивність та скутість мовлення.

Спираючись на агреговані результати вивчення семіотичної підсистеми функціональної системи мови та мовлення, запропоновано сучасну типологію варіантів мовленнєвого розвитку дітей із ВНГП.

До умовно-нормативного варіанту ми віднесли результати, які «вписалися» у нормативні показники онтогенезу мовлення (18%). Решта (82%) мали ознаки ненормативного мовленнєвого розвитку: дисгармонійного варіанту мовленнєвого дизонтогенезу (затримка темпу розвитку усіх складових ФСММ); парціального (порушення є окремих підсистем ФСММ, дисоціація між загальним рівнем мовленнєвого розвитку та рівнем зрілості окремих функцій); та тотально ушкодженого (тотальне ушкодження усіх підсистем ФСММ змішаного генезу).

Вищезазначене є безперечним підтвердженням того, що етіопатогенетичний підхід та системно-динамічний аналіз розвитку мовлення у дітей з ВНГП забезпечив можливість усебічно дослідити мовленнєвий онтогенез, розкрити механізми та структуру дизонтогенезу мовлення, розробити типологію варіантів дизонтогенезу мовлення у дітей із ВНГП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конопляста С.Ю. Развитие детей из врожденными незрощеннями губи та піднебіння. Теорія та практика: Монографія. Київ. – НПУ імені М.П.Драгоманова. 2008. – 212 с.
2. Конопляста С. Ю. Логопсихологія: навч. посіб. / С.Ю.Конопляста, Т.В.Сак; за ред. М.К.Шеремет. – К.: Знання, 2010. – 293 с.
3. Коломинский Я. Л., Панько Е.А., Игумнов С.А. Психическое развитие детей в норме и патологии. Психологическая диагностика, профилактика и коррекция.- Питер, 2004. - 480 с.
4. Корнев А.Н. Основы логопатологии детского возраста. Клинические и психологические аспекты. - СПб.: Речь. - 2006.- 380 с.: ил.
5. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст. – СПб: Речь, 2005. – 384 с.: илл.
6. Тарасун В.В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування. Монографія. – К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 2008. – 299 с.

УДК: 378.124(477)

СУРДОПЕДАГОГ З ЧИСТОЮ СОВІСТЮ Пам'яті педагога – дефектолога Н.Ф.Засенко

Кот М.З.

кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

В статті розкрито педагогічний і життєвий шлях відомого Українського сурдопедагога-професора Наталії Федорівни Засенко та її вклад в розвиток сурдопедагогіки.

Ключові слова: сурдопедагогіка, корекційне виховання, спеціальна школа-інтернат

Геніями не народжуються – геніями стають

Чим далі відходять роки в історію, тим ближчими стають люди, яких знав, з якими спілкувався, з якими працював піввіку, з якими більш ніколи не зустрінешся.

Мова піде про Професора – Сурдопедагога - Наталію Федорівну Засенко – довгі роки завідувача кафедри сурдопедагогіки і психології КДПІ імені О.М. Горького (НПУ імені М.П. Драгоманова), відмінника народної освіти. Шістдесят років віддані Наталією Федорівною цій гуманній милосердній справі - боротьбі за радість життя дітей, обмежених життєвими можливостями, підготовці висококваліфікованих фахівців-сурдопедагогів.

Наталія Федорівна, одна із небагатьох сурдопедагогів, була наділена аналітичним розумом, мистецтвом спілкування з оточуючими, сповна віддавала свою душу і серце вихованню студентської молоді. Вона уміла відкривати щось таке в душі людській, що давало наснагу розуміти їх долю в усіх її проявах, шукати відповіді на турботливі питання: «...як допомогти дитині в подоланні її психофізичних труднощів, сприяти розвитку потенційних сил дитини, формувати пізнавальну активність, свідомість, розвивати її мову і мислення?» Бо вона, невичерпна протягом довготривалого процесу навчання і виховання, постає рушійною силою зростання кожної дитини.

Наталія Федорівна відмічала: «Досягнуте в корекційному процесі дитини з вадами у розвитку знімає ті чи інші протиріччя в дану миттєвість, але вимоги, що зростають до педагогічного процесу, обумовлюють виникнення все нових і нових протиріч, виступають джерелом подальшого удосконалення навчання та виховання, формування дитини до інтеграції в суспільне оточення»

Спершу в її серці закрадалася думка в неможливості досягти успіхів у подоланні вад у дітей, обмежених фізично та інтелектуально. Але, як завжди, поборював оптимізм, підкріплений пізнанням та розвитком сучасної дефектологічної науки, людської думки, соціальними зрушеннями, які сприяли розвитку особистісних дарувань майбутнього Професора.

Поступово в свідомості Наталії Федорівни стверджувалось поняття важливості і необхідності покращення корекційно-виховного процесу за допомогою сучасних наукових технологій, технічних засобів. Для цього необхідна постійна, кропітка, усвідомлена педагогічна робота з батьками, активізація їх потенційних можливостей, щоб вони уможливлувались в дійсності, переростали в природній радості батьків, педагогів і дитини.

Сучасний розвиток педагогічної науки насичений потужними науковими досягненнями, соціальними зрушеннями, подіями, питаннями, поставив багато проблем і завдань, які повинна рішати спеціальна педагогіка. І в цьому плані Наталія Федорівна була неперевершеною і присвятила все своє життя справі підготовки спеціалістів-сурдопедагогів.

Спираючись на багатогранний науковий досвід відомих педагогів – дефектологів: Л.С.Виготського; В.П.Кашченко; І.П.Соколянського; О.У.Дячкова; С.А.Зикова; І.М.Соловйова; Наталія Федорівна створила свою, відому нам школу – “Засенко”.

Класична спадщина минулого стала основним підґрунтям творчих пошуків наробіток і ввійшла в її повсякденну роботу. У вивченні і впровадженні набутої спадщини Наталія Федорівна черпала наснагу для своєї майбутньої наукової професії. Як ювелір, обробляючи дорогоцінний камінь і надає йому випромінюючої сили, так і Наталія Федорівна формувала, удосконалювала свою сурдопедагогічну майстерність протягом всього багатогранного життя.

За період 1950-2004 рр., під керівництвом Наталії Федорівни було захищено понад двадцять дисертацій аспірантами та пошукачами, більш ста дипломних робіт. Під її керівництвом підготовлена ціла плеяда спеціалістів – сурдопедагогів, які працюють у спеціальних школах-інтернатах України і такого типу школах зарубіжжя.

Виконуючи обов'язки керівника кафедри, Наталія Федорівна постійно слідувала за досягненнями наукової сурдопедагогічної думки, приймала активну участь в педагогічних читаннях, що проводились в НДІ Дефектології СРСР. Щорічно, за участю ведучих вчених інституту дефектології АПН СРСР (О.І.Дачкова, С.А.Зикова), приймала участь у всесоюзних конференціях по сурдопедагогіці.

Наталія Федорівна цікавилась кожною новацією в теоретичних і практичних досягненнях сурдопедагогіки, доводила їх до відома студентів, викладачів кафедри, факультету, налагоджувала постійні, дружні, партнерські взаємовідносини між педагогами спеціальних шкіл, студентами та колегами по роботі, що позитивно відображалось на підготовці майбутніх спеціалістів – сурдопедагогів.

Знайомлячись з практичними і науковими доробками Наталії Федорівни, дивуєшся її багатосторонності, багатоплановості, широті інтересів. У кожному сурдопедагогічному питанні, положенні, вона вбачала частину загально педагогічного завдання - формування сучасного спеціаліста - дефектолога.

Як педагог «теоретик», Наталія Федорівна викривала таємницю пробудження, формування дитячої душі, уміла радіти за кожного із них з щирою доброзичливістю і, як ніхто інший, уміла радіти успіху колег по роботі, навчанні та вихованні студентів. По натурі Наталія Федорівна була гуманістом і не могла терпіти неправду в будь-якому її прояві. Поряд з громадянськими, сповідала загальні людські цінності – доброту, милосердя, терпимість, любов до дитини. Віра в людину була незмінним девізом її життя.

Як це не просто – зрозуміти і допомогти кожному, хто цього потребує!

Вроджений природний дар, який єдиножди настав, злився з людиною – проявляв її талант в багаторівневому неспокійному характері - умінням любити, творити, приносити людям добро.

Обдарована Богом Особистість, талановитий педагог, зірка в сузір'ї української сурдопедагогіки, світло якої не згасає і завжди буде надихати людські серця і душі на милосердя, Наталія Федорівна назавжди залишається незабутньою особистістю серед плеяди сурдопедагогів, широкого кола спеціалістів – дефектологів, студентської молоді, які співпрацювали з нею, захоплювались багатогранною обізнаністю, цінували її доброзичливість, вимогливість в роботі до себе і до оточуючих. Ніжно ласкавий погляд її очей, що вилучали із середини ледь миттєвою посмішкою тепло душі Наталії Федорівни, просто чарував співрозмовника.

Будь-яке вимовлене слово, погляд, жест, рухи тіла були чистосердечними і природними і. Кожна сторінка прожитого життя Наталії Федорівни була наповнена цінними вказівками, на яких ще довгі роки будуть формуватися молоді покоління студентів-сурдопедагогів.

Наталія Федорівна уособлювала собою символ, відгук тієї історичної епохи, який був нелегким протягом багатьох років у галузі української сурдопедагогіки.

... Були дні, коли педагогів, незалежно від їх таланту, не достатньо заохочували до наукових досліджень. На той час діяльність педагогів зводилась до терпіння, уміння реалізувати його незалежно від обставин. Таке відношення йшло по життю і долі Наталії Федорівни. Не зважаючи на це, нікому не було під силу відібрати «Божий дар», світло, випромінюване її талантом, і вона продовжувала творити людям добро...

Наталія Федорівна довготривалий період працювала в складі науково методичної комісії по розробці навчальних програм, керувала спеціальними курсами по перепідготовці сурдопедагогів, блискуче читала лекції студентам, була постійним їх куратором. «Чим більшою кількістю прийомів володіє педагог, тим успішніше використовує він різнобічні методи в роботі із студентами, тим вища його педагогічна майстерність», – відмічала Наталія Федорівна.

Незабутньою залишилась в пам'яті сучасних вчених – дефектологів Наталія Федорівна.

“Для мене Наталія Федорівна є прикладом цілеспрямованості, глибини переконань, глибоких фахових знань і виняткової порядності...”, – директор Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ імені М.П. Драгоманова, академік В.М. Сіньов

“Я завжди дивувався її завзятості у будь-якій справі. Щоб вона не робила – читала лекції, виступала з результатами власних досліджень, проводила бесіди в групі студентів – завжди відчувалася ґрунтовність підготовки, впевненість знання справи, повага до співрозмовника...” - академік М.Д. Ярмаченко.

“Я щаслива, що доля подарувала мені зустріч з такою людиною – багатою знаннями, вміннями ділитися досвідом, порадиником, який завжди поруч. Ніколи не будуть забутими її доброзичливість, увага до людей, порядність, глибина переконань. Назавжди вона буде серед нас – у нашій пам'яті й наших серцях...” – випускниця дефектологічного факультету, сурдоперекладач, ветеран Київського осередку глухих Н.В. Івашина.

Наталії Федорівни притаманні: «блиск глибоких емоцій, світ мрійливих думок, світлих почуттів і піднесених настроїв, у них зачарована квітами душа. Краса душі віддунюється крізь чутливу натуру педагога й органічно втілюється у безмежне царство людської душі». (А)

Народилась Наталія Федорівна 16 серпня 1928 р. в селі Бубнова, Золотоношського району Черкаського області. В сім'ї було троє дітей – Василь, Євген і Наташа. В п'ять років батько – Федор Маркянович – на руках відніс Наташу в сусіднє село в школу, яку вона закінчила в шістнадцять років з врученням «Золотої медалі». Тоді ж поступила навчатися в Київський педінститут імені О.М. Горького на дефектологічний факультет, перший випуск якого відбувся в 1949р. Протягом всього процесу навчання навчалась на «відмінно». Навчалась і жила в умовах тяжких післявоєнних років. Факультет працював у третю зміну, перша половина була присвячена відновленню з руїн Хрещатика. Результатами щоденної праці стали нагороди: “За доблесний труд в Великій Отчественной войне 1941-1945 гг.”, “За трудовую доблесть”.

По закінченню навчання (отримує диплом з відзнакою) залишається працювати на кафедрі асистентом кафедри. А ще Наталії приходилось працювати два дні щотижня в спеціальній школі для дітей з порушенням слуху, де і почала вона формувати свою сурдопедагогічну майстерність.

Професор Засенко Н.Ф. була однією із перших організаторів сурдопедагогічної науки на факультеті КГПІ імені О.М. Горького. Довгий період завідувала кафедрою сурдопедагогіки і логопедії. Вийшла заміж. Родила двох діточок – В'ячеслава і Наташу, які потім унаслідували материнську професію. У 1964р. захистила кандидатську дисертацію по темі: “Активізація навчального процесу на предметних уроках в школі глухих”.

Педагогічний багаж Наталії Федорівни нараховує понад 400 наукових робіт, серед яких: Процес навчання в школі. Сурдопедагогічна / за ред. М. Нікітіної. - М.: Просвещение, 1989.; Основи сурдопедагогіки. КДПІ імені О.М. Горького. – К., 1991.; Українська мова. Підручник для 5-го класу школи глухих.-К., Радянська школа, 1973.; Українська мова. Підручник для 6-го класу школи глухих. – К.:Радянська школа, 1977. Українська мова. Підручник для 4-го класу школи глухих. – К.: Богдана, 2003. Сценарії до діафільмів: “Система спеціальних навчально-виховних закладів”; “Класифікація дітей з вадами слуху.”; “Методи навчально-виховної роботи в школах глухих.”

;"Профорієнтаційна робота в школі глухих" і багато інших доробок. У науковій, навчально-виховній роботі Наталія Федорівна постійно професійно удосконалювала свою сурдопедагогічну майстерність.

Професор Засенко Н.Ф. розуміла просту діалектику і відмічала світобачення: «Уявний світ, з потужною силою, впливає на дійсний світ. Щоб реалізувати цей уявний світ, педагог повинен знати педагогічні закони життя, постигати багатство знань, яке накопичило людство; постійно удосконалювати себе на цій основі. ...Ми повинні власноруч поліпшувати своє життя, бути згуртованими в педагогічній діяльності, відвертими і милосердними. Тоді ми здолаємо усі труднощі і негаразди, частіше посміхатимемося один одному, – підкреслювала у свій час Наталія Федорівна. Мета нашого життя – це наші діти! Чи зуміємо ми правильно виховати людину? Бо ж майбутнє без дітей неможливо. Наші діти - дзеркало нашого життя, і про це ми не повинні ніколи забувати.» Цей девіз супроводжував Наталію Федорівну протягом всього життя.

На ниві такого потужного, безмірно насиченого життя професора Наталії Федорівни ми повинні вести свою навчально-виховну роботу серед студентства.

Життя Наталії Федорівни - класичний урок для всіх нас – невтомної боротьби за свіжину дефектологічної науки, за любов до дітей.

УДК 376.433.016: 821,161,2

БІБЛІОТЕЧНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ ЗНАННЯ ТА ЧИТАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ

Кравець Н.П.

кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

В статті розповідається про значення бібліотечно-бібліографічних знань і умінь для формування читацької діяльності у розумово відсталих учнів.

В статье рассказывается о значении библиотечно-библиографических знаний и умений для формирования читательской деятельности в умственно отсталых учеников.

The article is devoted to problem of library-bibliographic knowledge for forming reading of mental retarded students.

Ключові слова: розумово відсталий учень, читання, бібліотечно-бібліографічні знання та уміння, технологія, компетентність.

Ключевые слова: умственно отсталый ученик, чтение, библиотечно-библиографические знания и умения, технология, компетентность.

Key words: mental backward student, reading, library-bibliographic knowledges and abilities, technology, competence.

Однією зі складових читацької діяльності розумово відсталих школярів є бібліотечно-бібліографічні знання та уміння. Оптимізація читацької діяльності полягає не лише у сформованості навички читання, а й в умінні вибрати потрібну й водночас цікаву книжку, отримати необхідну інформацію, що важливо у наш час інформаційних технологій.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Формування системи інформаційного забезпечення осіб з порушеннями розумового розвитку вимагає тісного співробітництва усіх інституцій, які мають справу з даною категорією людей. Координація зусиль родини, дошкільних і шкільних навчальних закладів та місцевих бібліотек дасть змогу визначити інноваційні методи й підходи до вирішення соціальних проблем розумово відсталих, оптимізувати процес читання ними художньої та довідкової літератури.

Актуальними напрямками такого співробітництва стало розширення і поліпшення умов обслуговування у бібліотеках, підтримка в Україні грамотності й доступності освіти для розумово відсталих, зміцнення зв'язків родини, навчальних закладів з місцевими бібліотеками, використання педагогічних технологій, ознайомлення читачів з особливостями користування мережами Інтернет в пошуках необхідної інформації, науково-пізнавальної та художньої літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про спад інтересу в сучасних школярів до читання взагалі та читання художньої літератури зокрема. Школярі віддають перевагу аудіовізуальній продукції. Але сучасні засоби масової інформації не розраховані на сприймання їхньої продукції розумово відсталими дітьми, часто несучи шкідливу інформацію для них.